

Postup územního samosprávného celku v případě, že nemůže pracovní místo úředníka obsadit uchazečem, který dosáhl potřebného vzdělání

- výkladové stanovisko Ministerstva vnitra a Ministerstva práce a sociálních věcí

č. j. MV-133136-1/LG-2025

Cílem tohoto stanoviska je popsat postup, jakým může územní samosprávný celek aplikovat výjimku upravenou v ustanovení § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, v případech, kdy obsazuje pracovní místo úředníka procesem upraveným v zákoně č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, (dále jen „zákon o úřednících“), tedy v případech konání výběrového řízení nebo veřejné výzvy (viz § 6 a 7 zákona o úřednících).

Toto stanovisko se tedy nevěnuje situacím, kdy se tyto formalizované procesy obsazení úřednických pozic neuplatní, jako jsou přijetí do pracovního poměru na dobu určitou či přechod mezi úřednickými pozicemi s jinou pracovní náplní a zařazením do vyšší platové třídy. Tehdy, podobně jako při nábore ostatních (neúřednických) zaměstnanců územních samosprávných celků, se aplikuje přímo a bez dalšího ustanovení § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb., jehož výklad – včetně doby, na kterou lze výjimku podle písmen a) a b) citovaného ustanovení uplatnit – náleží do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí.

Obecně:

Zákon o úřednících ve svém § 4 stanoví předpoklady pro vznik pracovního poměru úředníka. Ustanovení § 5 zákona o úřednících pak obsahuje další předpoklady, jejichž splnění se vyžaduje pro jmenování do funkce vedoucího úřadu. Podle § 4 odst. 1 písm. f) zákona o úřednících se úředníkem může stát fyzická osoba, která (mimo jiné) splňuje další předpoklady pro výkon správních činností stanovené zvláštním právním předpisem.

Těmito dalšími předpoklady pro výkon správních činností stanovenými zvláštními právními předpisy jsou např. právě kvalifikační předpoklady podle nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů. Toto nařízení vlády stanoví pro zaměstnance, kterým zaměstnavatel poskytuje podle § 109 odst. 3 zákoníku práce za práci plat (tedy i pro zaměstnance územních samosprávných celků), mimo jiné kvalifikační předpoklady vzdělání pro výkon prací zařazených do jednotlivých platových tříd.

Podle § 6 odst. 2 písm. c) a f), resp. § 7 odst. 2 zákona o úřednících musí veřejná výzva, resp. oznámení o vyhlášení výběrového řízení obsahovat jednak předpoklady podle § 4 (tedy mimo jiné i kvalifikační předpoklady stanovené nařízením vlády č. 341/2017 Sb.), jednak platovou třídu odpovídající druhu práce.

Kvalifikační předpoklady vzdělání pro výkon prací v jednotlivých platových třídách (dále jen „potřebné vzdělání“) stanoví § 2 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. Je tedy nutné, aby zájemce, resp. uchazeč, který se má stát úředníkem, předepsané vzdělání v souladu s § 2 nařízením vlády č. 341/2017 Sb. splňoval.

Kvalifikační předpoklady stupně vzdělání stanovené v § 2 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. byly pro účely zařazení zaměstnance do platové třídy stanoveny podle převažující kvalifikační náročnosti prací v jednotlivých platových třídách. Pro zařazení zaměstnance do platové třídy je, spolu s tím, do jaké platové třídy je v rámci katalogu prací ve veřejných službách a správě (nařízení vlády č. 222/2010 Sb.) zařazena nejnáročnější práce vykonávaná daným zaměstnancem, určující splňování kvalifikačního předpokladu. Kvalifikační předpoklad stanovený uvedeným nařízením vlády je tedy platovým institutem přispívajícím ke spravedlivému oceňování výkonu práce dané složitosti, odpovědnosti a namáhavosti.

Stejně tak jako samotný zákon o úřednících neupravuje kvalifikační předpoklady vzdělání, neobsahuje ani právní úpravu výjimek z těchto předpokladů. I v tomto případě je tedy třeba postupovat podle právní úpravy obsažené v nařízení vlády č. 341/2017 Sb.

Ustanovení § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. stanoví, že nemůže-li zaměstnavatel obsadit pracovní místo zaměstnancem, který dosáhl potřebného vzdělání, a nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, může zaměstnavatel zaměstnance výjimečně zařadit do platové třídy, pro kterou nesplňuje potřebné vzdělání, a to

- a) až na dobu 4 roků, nebo
- b) na dobu delší, jestliže předchozí praxí nebo po dobu výjimečného zařazení podle písmene a) prokázal schopnost k výkonu požadované práce.

Pokud jde o využití výjimky v souladu s § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb., je třeba si uvědomit, že nejde o běžný postup, nýbrž o postup, který přichází v úvahu jen výjimečně, a to v situaci, kdy zaměstnavatel nemůže (z objektivních důvodů) obsadit pracovní místo zaměstnancem, který dosáhl potřebného vzdělání.

Vedle toho existuje výjimka upravená v § 3 odst. 3 písm. b) nařízení vlády č. 341/2017 Sb., počítající s tím, že jiný právní předpis může stanovit pro výkon některých prací nižší vzdělání než potřebné vzdělání podle § 2 tohoto nařízení vlády. Tato právní úprava má tedy jakožto *lex specialis* aplikační přednost. Příkladem může být práce zkušebního komisaře, která je podle katalogu prací ve veřejných službách a správě zařazena v desáté platové třídě (z čehož vyplývá požadavek na alespoň vyšší odborné vzdělání), zatímco podle § 34 odst. 1 písm. b) zákona č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, postačí střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou. Na doplnění lze poznamenat, že aplikace § 3 odst. 3 písm. a) nařízení vlády č. 341/2017 Sb. zjevně nepřichází ve vztahu k úředníkům územních samosprávných celků v úvahu.

1. Otázka:

Jak má územní samosprávný celek postupovat, pokud se mu pracovní místo úředníka nedaří obsadit uchazečem, který splňuje předepsané vzdělání? Za jakých podmínek lze pracovní místo, pro které je požadováno vysokoškolské vzdělání, obsadit uchazečem, který má pouze středoškolské vzdělání?

Odpověď:

Pro možnost vybrat ve výběrovém řízení (na veřejnou výzvu se tento výklad vztáhne obdobně) uchazeče, který nesplňuje potřebné vzdělání, s využitím výjimky stanovené v § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. musí být tato skutečnost v oznámení o výběrovém řízení výslovně uvedena (tedy třebaže je např. obsazováno místo odpovídající 12. platové třídě, uvede se s odkazem na citované ustanovení, že postačuje např. střední vzdělání s maturitní zkouškou). Pokud tedy bylo vyhlášeno výběrové řízení, které s touto eventualitou nepočítalo, není možné uchazeče bez

potřebného vzdělání vybrat, a to i kdyby se nepřihlásil nikdo, kdo potřebné vzdělání splňuje. S ohledem na rovný přístup všech uchazečů by bylo nutné v takovém případě vyhlásit výběrové řízení nové, ve kterém (s ohledem na „nezdar“ předchozího výběrového řízení) bude „snížen“ kvalifikační předpoklad vzdělání v souladu s § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb.

2. Otázka:

Musí územní samosprávný celek vyhlášovat výběrové řízení opakovaně nebo je možné snížit kvalifikační předpoklad už při prvním vyhlášení výběrového řízení?

Odpověď:

Ustanovení § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. obsahuje pravidlo, podle kterého zaměstnavatel může zaměstnance výjimečně zařadit do platové třídy, pro kterou nesplňuje potřebné vzdělání, pouze tehdy, nemůže-li obsadit pracovní místo zaměstnancem, který dosáhl potřebného vzdělání.

Konkrétně pro úředníky územních samosprávných celků je k tomu, aby zaměstnavatel zjistil (prokázal), že konkrétní pracovní místo skutečně nemůže obsadit zaměstnancem, který dosáhl potřebného vzdělání, třeba, aby se o to (alespoň jednou) pokusil. Vzhledem k tomu, že zákon o úřednících pro obsazení pracovního místa úředníka vyžaduje (standardně) veřejnou výzvu, resp. výběrové řízení, je tedy v zásadě třeba, aby na obsazení konkrétního pracovního místa byly veřejná výzva, resp. výběrové řízení vyhlášeny alespoň jednou s kvalifikačními předpoklady odpovídajícími nařízení vlády č. 341/2017 Sb. (tedy s nesníženými na základě výjimky).

Až v případě, že se na základě takové veřejné výzvy, resp. výběrového řízení nepřihlásil na místo úředníka žádný zájemce, resp. uchazeč, který stanovený kvalifikační předpoklad splňuje (případě sice splňuje kvalifikační předpoklad, ale nesplňuje jiné předpoklady nebo požadavky), je možné konstatovat, že zaměstnavatel nemůže obsadit pracovní místo zaměstnancem, který dosáhl potřebného vzdělání. Teprve následně je možné přistoupit k veřejné výzvě, resp. k vyhlášení výběrového řízení s využitím výjimky ze stanoveného kvalifikačního předpokladu podle nařízení vlády č. 341/2017 Sb.

Ve výjimečných případech, kdy jde o pracovní místa, která se v praxi opakovaně nedaří obsazovat uchazeči s potřebným vzděláním, je možné připustit, aby veřejná výzva, resp. výběrové řízení již napoprvé obsahovaly vedle stanoveného předpokladu vzdělání i snížený kvalifikační předpoklad na základě výjimky podle § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. – např. za situace, kdy z dřívějších v nedávné době proběhlých výběrových řízení na totožnou nebo obdobnou pracovní pozici vyplynulo, že snaha obsadit takovou pozici zaměstnancem s potřebným vzděláním nebyla úspěšná. Je však nutné zdůraznit, že musí jít o postup výjimečný; není možné tímto způsobem postupovat při obsazování pracovních míst úředníků standardně. Vždy je přítom na územním samosprávném celku, aby případě prokázal, že dané pracovní místo nemohl obsadit zaměstnancem, který dosáhl potřebného vzdělání.

3. Otázka:

Pokud se do výběrového řízení se sníženým kvalifikačním předpokladem přihlásí uchazeč s požadovaným vzděláním i uchazeč se vzděláním odpovídajícím

sníženému kvalifikačnímu předpokladu, je možné upřednostnit uchazeče s nižším vzděláním?

Odpověď:

Rovněž ve výběrovém řízení, v němž bude s využitím výjimky podle § 3 odst. 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. uveden snížený kvalifikační předpoklad, platí, že zaměstnavatel (územní samosprávný celek) může místo úředníka obsadit uchazečem, který nesplňuje (nesnížený) kvalifikační předpoklad stanovený nařízením vlády č. 341/2017 Sb. pro odpovídající platovou třídu, pouze tehdy, jestliže toto místo nelze obsadit uchazečem, který stanovený kvalifikační předpoklad splňuje – tzn. nikdo takový se do výběrového řízení nepřihlásil, případně sice ano, ale nesplňuje jiné předpoklady nebo požadavky.

Přihlásí-li se tedy do výběrového řízení vyhlášeného se sníženým kvalifikačním předpokladem uchazeč, který splňuje (nesnížený) kvalifikační předpoklad pro výkon práce v dané platové třídě a splňuje i další předpoklady a požadavky uvedené v oznámení o vyhlášení výběrového řízení, není již splněna podmínka nařízení vlády č. 341/2017 Sb., že zaměstnavatel může zaměstnance výjimečně zařadit do platové třídy, pro kterou nesplňuje potřebné vzdělání, nemůže-li obsadit pracovní místo zaměstnancem, který dosáhl potřebného vzdělání – protože v daném případě by zaměstnavatel již mohl pracovní místo obsadit zaměstnancem, který potřebného vzdělání dosáhl.

Pro úplnost lze uvést, že vedle samotných kvalifikačních předpokladů je (může být) součástí oznámení o vyhlášení výběrového řízení rovněž stanovení jiných požadavků územního samosprávného celku pro vznik pracovního poměru odpovídajících povaze správní činnosti, kterou má úředník vykonávat – viz § 7 ve spojení s § 6 odst. 2 písm. d) zákona o úřednících. Takovým požadavkem může být např. obor vzdělání. Pokud by uchazeč, který sice splňuje nesnížený kvalifikační předpoklad, nesplňoval tento jiný požadavek uvedený v oznámení o vyhlášení výběrového řízení, nebylo by jej možné vybrat, a naopak by bylo možné vybrat uchazeče, který splňuje snížený kvalifikační předpoklad a současně splňuje i jiný požadavek uvedený v oznámení o vyhlášení výběrového řízení.

Mgr. Dana Roučková
vrchní ředitelka sekce legislativy
Ministerstva práce a sociálních věcí

Mgr. Petr Vokáč
vrchní ředitel sekce legislativy
a státní správy Ministerstva vnitra